

15. Riktlinje sondmatning - enteral nutrition - genom PEG-sond

Läkare ordinerar sondinläggning och den flytande näring som ska användas. Ordinationen görs ofta i samråd med annan sjukvårdspersonal som dietist, logoped och/eller sjuksköterska. Matning genom sond ska normalt utföras av sjuksköterska. Sjuksköterskan kan delegera arbetsuppgiften till befattningshavare som saknar formell kompetens men äger reell kompetens för uppgiften.

Delegeringsbeslutet ska vara personligt, skriftligt och omvårdnadsansvariga sjuksköterskan förutsätts ha samrått med den medicinskt ansvariga läkaren. Det åligger sjuksköterskan att hos patienten direkt instruera personalen i fråga om sondmatningens utförande och kontrollera att personen förstått instruktionerna. Se Socialstyrelsens författning SOSFS 1997:14¹. Omvårdnadsansvarig sjuksköterska utfärdar delegeringsbeslut enligt MAS rutin.

Sondmatning ska ordineras och dokumenteras i omvårdnadsjournalen. Dokumentationen ska ge en överblick över patientens nutritionsproblem, behov och vilka åtgärder som vidtagits liksom resultatet av åtgärderna.

OBS! Om patienten som ska sondmatas, samtidigt har intravasal kateter, epiduralkateter eller KAD får uppgiften inte överlåtas till omvårdnadspersonal genom delegering.

Sondnäringen ska ha samma energi- och näringsinnehåll som normalkost. Varje patient måste bedömas individuellt, allmäntillståndet och energibehovet avgör hur stor mängd sondnäring han eller hon behöver. Grundsjukdomen kan medföra krav på annan fett- eller proteinhalt.

Sondnäringen ska ha rums- till kroppstemperatur eftersom en snabb tillförsel av kall sondnäring framkallar obehag i mag- och tarmkanalen.

Sterila produkter

Färdigberedd kost i sin ursprungliga flaska/burk/påse.

- Öppnad förpackning kan förvaras i rumstemperatur i livsmedelsförråd.
- Öppnad förpackning ska förvaras i kylskåp och ska användas inom den tid som fabrikanter anger.
- Öppnad förpackning som stått i rumstemperatur i mer än fyra (4) timmar ska kasseras. Undantag är förpackningar som möjliggör matning i 24 timmar i slutet system. Se i övrigt fabrikantens rekommendationer.

Icke-sterila produkter

- Färdigberedda sterila produkter är att föredra framför icke sterila för att undvika föroreningar med bakterier.
- Icke sterila produkter kan vara produkter i pulverform som blandas i vatten. De ska konsumeras direkt. Maximal hängtid är fyra (4) timmar.

Skötsel av medicintekniska produkter i samband med enteral nutrition

Aggregat

- Sondmatningsaggregat är sterilt engångsmaterial och byts efter varje matningstillfälle.
- Vid kontinuerlig näringstillförsel byts sondmatningsaggregatet minst en gång per dygn.

Sondmatningsspruta

- Sondspruta finns för både engångs- och flergångsbruk.
- Sondspruta för flergångsbruk ska rengöras efter varje användning i diskdesinfektor eller enligt tillverkarens anvisningar.
- Sondspruta för flergångsbruk ska efter rengöring vara torr inför nästa matningstillfälle.
- Sondmatningsspruta för flergångsbruk byts vid behov t ex när den blivit trög eller otät, repig eller missfärgad.

Sondmatningsteknik

Sondmatning kan ske kontinuerligt med aggregat eller under ett antal tillfällen under dygnet med aggregat. Tillför sondnäringen långsamt, hastigheten bestäms av patientens tolerans, hälsotillstånd och energibehov.

Att tänka på inför och under sondmatning

- Hög sängens huvudända cirka 30° om patientens tillstånd medger detta eller placera patienten i höger sidoläge vid själva sondmatningen.
- Sondnäringen ska vara rumstempererad.
- Handdesinfektion är viktig vid allt arbete med sond, sondmatningsaggregat och sondnäring eftersom risken för att kontaminera sondnäringen är stor.
- Sondmata enligt det administrerings sätt som är ordinerat.
- Medvetandesänkta patienter, sängbundna patienter utan normal sväljreflex och patienter med tendens till ventrikelretention bör övervakas extra noga på grund av risken för reflux till matstrupen och aspiration.

Vätskebalans

Alla patienter som inte kan äta och dricka själva måste övervakas på ett adekvat sätt så att vätskebrist eller vätskeöverskott inte uppkommer. Vätskelista ska alltid föras på patient med sond.

Anteckna alltid vilken kost som har givits, hur stor mängd samt klockslaget för givandet.

Den som gett sondnäringen ska signera utförd handling på signeringslista.

Kontrollera patientens vikt minst en gång per månad!

Läkemedel

Läkemedel som tillförs via sond eller motsvarande bör vara flytande beredningsformer eller vattenlösliga tabletter. Om läkemedlet bara finns i tablettform ska den ordinerande läkaren ta ställning till om ett annat läkemedel eller en annan beredningsform kan ordinerars.

Använd i första hand flytande läkemedel. Läkemedel i tablettform måste krossas noga och slammas upp i vatten innan de sprutas ner i sonden. Ge ordinerat läkemedel genom sonden enligt ordination - före, under eller efter sondmatningen.

Spola sonden med vatten mellan varje läkemedel om flera olika läkemedel administreras efter varandra. Spruta minst 20 ml vatten i sonden efter läkemedelsadministreringen.

Omvårdnad

- Använd munvårdschema
- Hjälp patienten med munhygien flera gånger per dygn
- Kontrollera noga att inte svamp - och beläggningar finns i munnen
- Inspektera runt katetern dagligen och var uppmärksam på eventuella tryck- och/eller infektionssymtom
- Rengör dagligen med tvål och vatten runt katetern eller knappen och under plattan
- Torka torrt med en ren handduk eller kompress
- Förband kan appliceras runt kateteringången för att hålla den torr
- Lägg ingen kompress under plattan om inte patienten särskilt önskar det
- Om förband används, byt minst en gång per dag eller vid behov
- Spola katetern med 20-50 ml vatten efter varje måltid och efter läkemedelstillförelse eller enligt ordination. Anpassa mängden vatten till kateterns storlek och längd
- Spola katetern dagligen med 20-50 ml vatten när/om den inte används. Anpassa mängden vatten till storlek och längd

Om slangklämma används för att förhindra läckage, fäst då slangklämman på olika ställen varje gång för att skona katetern, gärna med en kompress under slangklämman för att eliminera risken för hål på katetern.

OBS!

För att undvika bakteriekontamination av sondnäring krävs strikta hygienrutiner. Var därför noga med handtvätt och handdesinfektion vid all hantering av sondnäringar och sondmatningstillbehör.

¹ SOSFS 1997:4 Delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård samt tandvård
SOSFS 2007:19 Basal hygien inom hälso- och sjukvård m.m. (ny SOFS träd i kraft 2016-01-01)